

فصل هشتم:

رسیدن به سن تکلیف و وظائف کلی خاص دوران بلوغ

نوجوان و تکلیف

فرزندم روز بلوغ (شرعی) خود را به خاطر بسپار و آن روز را عید، بلکه بزرگترین عید خود در تمام زندگی قرار ده.

بلوغ و تکلیف

یکی از جلوه‌های بلوغ، بلوغ شرعی است که در دختران، ۹ سال تمام و در پسران، ۱۵ سال قمری تمام می‌باشد. اصطلاحاً این نوع بلوغ را «تکلیف» هم می‌گویند، اکنون باید تفاوت آنچه را که به نام بلوغ جنسی و بلوغ شرعی (تکلیف) معروف است، مشخص نمود.

تقریباً بلوغ جنسی در دختران حوالی ۱۳/۵-۱۲/۵ سالگی و در پسران حوالی ۱۴/۵-۱۳/۵ سالگی واقع می‌شود. حال آن که بلوغ شرعی (تکلیف) در دختران در ۹ سالگی و در پسران در ۱۵ سالگی و یا با بروز علائم بلوغ مقرر شده است.

از نظر اسلام، کیفیت و نشانه‌های بلوغ به صورت‌های گوناگون مطرح شده است، از جمله در روایت زیر این موضوع به چشم می‌خورد:

افراد صغیر در اموال خود ممنوعند تا وقتی که به حد بلوغ و رشد برسند.

بلوغ به سه نشانه شناخته می‌شود:

اول: روییدن موهای خشن بالای عورت.

دوم: خروج منی در پسران و شروع عادت ماهانه در دختران.

سوم: رسیدن به ۱۵ سال کامل برای پسر و ۹ سال کامل برای دختر.

مفهوم تکلیف

تکلیف در اصطلاح لغوی، از ریشه‌ی «کلفت» به معنای سختی و دشواری می‌آید و غرض این است که نوجوان با نایل شدن به این مرحله از زندگی، خود را پذیرای اعمال و افعالی نماید که در شرع، فرایض و واجبات نام گرفته‌اند و قبل از این مرحله و درسین کودکی، موظف به انجام آنها نبوده است.

این که چرا به این مجموعه از اعمال و عبادات، تکلیف اطلاق می‌شود، نکته‌ای است که باید ریشه‌ی آن را در طبیعت انسان جستجو نمود.

طبیعت انسان آمیخته با نوعی تساهل و تسامح است. به گونه‌ای که عنصر راحت طلبی و آسان گرایی در وجود او از چیرگی و قدرتی خاص برخوردار است.

در حالی که عبادات و فرایض، با نوعی زحمت و درموردی با سختی و مشقت همراه است و انجام آنها مستلزم غلبه بر طبع آسان گرای انسان می‌باشد. انسان باید با بهره‌گیری از نیروی اراده بر جاذبه‌های طبیعت خویش، فایق گردد تا موفق به انجام تمامی فرایض شود.

به عنوان مثال، روزه، فریضه‌ای الهی است، ولی هم جهت طبیعت مادی انسان نیست؛ طبیعت انسان اقتضا دارد که در مواقع گرسنگی چیزی بخورد و در زمان تشنگی بیاشامد و نیازهای غریزی را به محض تحریک، ارضا نماید. لکن در ماه مبارک رمضان، تمامی اینها تحت الشعاع اوامر الهی قرار می‌گیرد و خویشتن داری بر ضد خویشتن خواهی، برانگیخته می‌شود و از این قبیل فرایض دیگری همچون حج، جهاد، امر به معروف و نهی از منکر و امثالهم هستند که در تمامی اینها باید از نیروی ارادی و مدد الهی بهره گرفت و در مسیر رضای حق حرکت کرد و این تبلور آن چیزی است که تکلیف گفته می‌شود.

برای نوجوانی که از دوران ساده و بی‌مسئولیت کودکی قدم به دنیای جدیدی نهاده و اراده‌اش هنوز پرورش نیافته است، ضروری است او را از دوران کودکی با ملایمت و محبت، با این امورا آشنا کرد و زمینه‌های ورود او را به این مرحله‌ی مهم و حساس به خوبی مهیا نمود و پس از آن در بدو تکلیف او را با آگاهی کامل توأم با رفق به وظایفش مأنوس نمود با تقویت اراده نوجوان را برای عمل به آنها برانگیخت.

نحوه محاسبه سن تکلیف دختران و پسران از تاریخ تولد شمسی:

سن تکلیف سنی است که انسان رسماً در برابر وظایف دینی مسئولیت پیدا می‌کند.

این سن برای دختران پایان ۹ سال قمری و برای پسران پایان ۱۵ سال قمری است

در مورد محاسبه سن افراد باید سال قمری مورد محاسبه قرار گیرد و شناسنامه اگر درست هم باشد چون بر اساس سن شمسی است معیار نمی‌باشد.

مقصود از ۹ سال قمری برای دختران و ۱۵ سال برای پسران، تمام شدن آن است، نه اول سال، یعنی وقتی نه سال قمری تمام شد، بر او عبادات مانند نماز و روزه واجب می‌شود، همین طور تمام شدن ۱۵ سالگی در پسران.

راه حل اول:

۱۵ سال قمری از ۱۵ سال شمسی، ۱۶۳ روز و ۶ ساعت کمتر است و ۹ سال قمری از ۹ سال شمسی، ۹۷ روز و ۲۲ ساعت و ۴۸ دقیقه کمتر است.

چون هر ماه قمری ۲۹ روز و دوازده ساعت و ۴۴ دقیقه است و یک سال قمری ۳۵۴ یا ۳۵۵ شبانه روز می‌باشد. سال شمسی از اوّل فروردین شروع و به آخر اسفند ختم می‌شود و شش ماه اوّل سال هر ماه ۳۱ روز و ۵ ماه بعد هر ماه سی روز و ماه اسفند در سال‌های عادی ۲۹ روز و در سال کبیسه سی روز می‌باشد. روی این محاسبه هر سال شمسی یازده روز بیشتر از سال قمری خواهد بود.

راه حل دوم:

چون پسران در پایان ۱۵ سال قمری به سن تکلیف می‌رسند و با توجه به تفاوت ۱۱ روز سال قمری و شمسی این ۱۵ سال قمری برابر است با ۱۴ سال و ۶ ماه و ۲۰ روز از سال شمسی و با توجه به موجود بودن ۴ روز دیگر در سالهای کبیسه در این ۱۵ سال پس تاریخ به تکلیف رسیدن پسران می‌شود: ۱۴ سال و ۶ ماه و ۲۴ روز از سال شمسی عدد زیر را به تاریخ تولد مندرج در

شناسنامه بیفزایید تا معلوم شود دقیقاً نوجوان شما از کی مکلف شده یا می‌شوید:

۱۴/۰۶/۲۴ (مخصوص سن تکلیف پسران) و چون دختران در پایان ۹ سال قمری به سن تکلیف می‌رسند و با توجه به تفاوت ۱۱ روز سال قمری و شمسی، این ۹ سال قمری برابر است با ۸ سال و ۸ ماه و ۲۸ روز از سال شمسی و با توجه به موجود بودن ۲ روز دیگر در سالهای کبیسه در این ۹ سال، پس تاریخ به تکلیف رسیدن دختران می‌شود: ۸ سال ۹ ماه تمام از سال شمسی عدد زیر را به تاریخ تولد مندرج در شناسنامه بیفزایید تا معلوم شود دقیقاً از کلی مکلف شده یا می‌شوید:

۰۸/۰۹/۰۰ (مخصوص سن تکلیف دختران)

مسایل شرعی و احکامی که در هر مقطع باید نوجوانان بدانند

با در نظر گرفتن این که نوجوانان دختر و پسر در سنین متفاوتی به بلوغ شرعی می‌رسند و اطلاع از احکام دین برای آنان واجب محسوب می‌شود، لذا برای هر مقطع تحصیلی و با توجه به جنسیت نوجوانان، پیشنهاد می‌شود اولیا و مربیان، این نوع احکام و مسایل را که اطلاع از آنها برای هر نوجوانی لازم است، با شیوه ی مطلوب و صحیحی به نوجوانان بیاموزند.

جنسیت	سن بلوغ جنسی (حوالی)	سن بلوغ شرعی (تکلیف)	تفاوت بر حسب سال (حوالی)	نتیجه
دختر	۱۲/۵ تا ۱۳/۵	۹	۳/۵ تا ۴/۵	بلوغ شرعی، قبل از بلوغ جنسی واقع می‌شود
پسر	۱۳/۵ تا ۱۴/۵	۱۵	۱/۵ تا ۰/۵	بلوغ شرعی، تقریباً بعد از بلوغ جنسی واقع می‌شود

تکالیف خاص دختران

با در نظر گرفتن این که نوجوانان دختر و پسر درسین متفاوتی به بلوغ شرعی می‌رسند و اطلاع از احکام دین برای آنان واجب محسوب می‌شود، لذا برای هر مقطع تحصیلی و با توجه به جنسیت نوجوانان، پیشنهاد می‌شود اولیا و مربیان، این نوع احکام و مسایل را که اطلاع از آنها برای هر نوجوانی لازم است، با شیوه‌ی مطلوب و صحیحی به نوجوانان بیاموزند.

مرحله‌ی اول: مقطع ابتدایی، مخصوص دختران

نظر به این که دختران در سن ۹ سالگی مکلف به انجام تکالیف الهی می‌شوند و در این سن ایشان در مقطع ابتدایی تحصیل می‌کنند، لازم است طرح مسایل به طور خلاصه و در قالب عبارات ساده و قابل فهم برای دانش آموز و متناسب با مقطع تحصیلی او باشد که موارد مهم عبارتند از:

- ۱- مباحث مربوط به دوران بلوغ و علایم آن و مسئله تقلید
- ۲- احکام طهارت (بدن ذکر مستحبات و مکروهات)
- ۳- خلاصه‌ای از احکام نجاسات و اقسام آن
- ۴- خلاصه‌ای از احکام غسل و اقسام آن
- ۵- احکام وضو (بدون ذکر مستحبات و مکروهات با استفاده از تصاویر)
- ۶- احکام تیمم در حد ضرورت (با استفاده از تصاویر)
- ۷- خلاصه‌ای از احکام نماز با ذکر تصاویر، مخصوصاً نماز جماعت در مدارس و کیفیت آن، اقسام نماز، مخصوصاً نمازهایی که برمکلف واجب می‌شود با شرایط آن، مثل نماز آیات.
- ۸- خلاصه‌ای از مسایل مربوط به روزه
- ۹- مسایل مربوط به حجاب و پوشش با استفاده از تصاویر
- ۱۰- خلاصه‌ای از مسایل مربوط به محارم

۱۱- خلاصه‌ای از مسایل مربوط به امانت تلقی کردن اشیاء و چیزهایی که انسان پیدا می‌کند، تقلب نکردن در دروس و امتحان، خراب نکردن اشیاء و وسایل شخصی و اشیاء و وسایل مربوط به مدرسه، بیان حرمت مسخره کردن و دشنام دادن

۱۲- خلاصه‌ای از احکام خوردنیها و آشامیدنیها، مخصوص آداب سفره و غذاخوردن

۱۳- مسایل مربوط به وظایف فرزندان نسبت به پدر و مادر و دانش آموزان نسبت به معلم و بزرگترها

۱۴- خلاصه‌ای از مسایل مربوط به امر به معروف و نهی از منکر

۱۵- خلاصه‌ای از مسایل مربوط به تولی و تبری

۱۶- رعایت بهداشت فردی در حد کافی

۱۷- اهمیت مسواک زدن

تذکر:

غیر از مسایل مربوط به حجاب و پوشش، بقیه‌ی مسایل که در قسمت دختران بیان شد برای پسران نیز لازم است.

مرحله‌ی دوم: مقطع راهنمایی، مخصوص دختران

تمامی مسایل که در مقطع ابتدایی برای دختران ذکر گردید، در مقطع راهنمایی به صورت گسترده‌تر بیان می‌شود؛ به علاوه، مسایل زیر نیز مطرح خواهد شد:

۱- احکام مربوط به عادت ماهانه و اقسام غسلهای مربوط به آن

۲- ذکر پاره‌ای از علت‌های تشریع بعضی از احکام که در آیات و روایات شریفه آمده است

۳- علاوه بر حجاب، مسایل مربوط به پوشش زنان در اسلام و ذکر بعضی از خصوصیات احکام آن

۴- خلاصه‌ای از مطالب مربوط به حیوانات حرام گوشت و حلال گوشت

غسل چیست و چه موقع بر دختران واجب می‌شود:

غسل در لغت به معنای شستن است و در اصطلاح به مجموعه‌ای از اراده قلبی و اجرای عملی در خصوص شستن بدن گفته می‌شود. اصل نطافت و طهارت از مهم‌ترین مفاهیم شخصی و اجتماعی بوده است که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از آن به عنوان نمادی از ایمان مسلمانان یاد فرمودند.

غسل حیض (قاعدگی)

زمانی که خونریزی قاعدگی قطع شود، زن باید برای نماز و سایر کارهایی که نیاز به طهارت دارد غسل کند.

انجام غسل‌ها

۱- ترتیبی زیر دوش قرار گرفته ابتدا نیت و اراده غسل مربوطه می‌شود. سپس سر و گردن را شسته آن‌گاه نیمه راست بدن و سرانجام نیمه چپ بدن را باید شست و بدین ترتیب غسل تمام می‌شود.

۲- غسل ارتماسی که انسان با نیت غسل در استخر یا وان پر از آب یا دریا فرو می‌رود به طوری که آب تمام سطح بدن را فرا بگیرد و سپس از آن خارج می‌شود، بدین صورت غسل ارتماسی تمام است.

جشن تکلیف (عبادت)

چگونه می‌توان روز مهم بلوغ شرعی را برای همیشه در ذهن و باور نوجوان جاودانه ساخت؟ بیشتر دست اندرکاران تعلیم و تربیت اسلامی معتقدند که اگر بتوانیم روزهای مهم و تعیین کننده‌ای چون بلوغ (شرعی) را برای همیشه در خاطر نوجوان زنده نگهداریم، تا حدود زیادی می‌توانیم به

آینده‌ی اخلاقی و معنوی او امیدوار باشیم و این در گرو ارزش‌گذاری و عظمت آفرینی برای روز تکلیف است.

جشن تکلیف (عبادت)، پاسخی شایسته و مکفی به چنین نیاز و خواسته‌ی تربیتی است. خوشبختانه به مدد الهی در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی، فرصت‌های ارزشمند و ارزنده‌ای برای تحقق احکام اسلام، از جمله توجیه جشن تکلیف (عبادت) فراهم شده است و در برخی از مدارس ابتدایی دخترانه و در تعدادی از خانواده‌های معتقد و مؤمن، این مهم به مرحله‌ی عمل درآمده است.

در مورد ایام الله و مناسبت‌های تاریخی و اسلامی نیز این فلسفه صادق است. برای عظمت آفرینی و نقش‌پذیری روزهای بزرگ در اندیشه‌ی نسل نوجوان و جوان، باید آن ایام را گرمی داشت و با برپایی مراسم ویژه، رنگ کهنگی را از آنها زدود و صبغی جاودانگی به آنها داد، اگرچه آنها از صبغی الهی برخوردارند، لکن این وظیفه انسانهاست که در جهت تعمیق و توسعه‌ی این ارزشهای اسلامی و الهی بکوشند تا خاطره‌ی آنها را برای همیشه زنده نگهدارند.

تلاش بزرگان و پیشوایان بر حفظ اعیادی بزرگ همچون «غدیر»، «قربان» و «فطر» و ولادت‌های معنوی و نورانی آن مصلحان معصوم و نیز گرمی‌داشت حماسه‌های بزرگی از قبیل «عاشورا» ها، «رمضان» ها، «هجرت» ها و فتوحات بزرگ، بر این فلسفه عمیق مبتنی است. همچنان که آن بزرگ رهبر فقید انقلاب حضرت امام خمینی (قدس سره) نیز بارها به تکریم و بزرگداشت «۱۵ خرداد» ها و «۲۲ بهمن» ها تأکید فرموده‌اند و آن را مایه حفظ و بقای انقلاب و نظام اسلامی برشمرده‌اند.

جشن تکلیف (عبادت) نیز متأثر از چنین روح معنوی و فلسفه‌ی محکم و متین الهی است که اگر بتواند با حفظ این اصل برگزار شود، مقصود حاصل خواهد شد.

نکات ضروری مربوط به جشن تکلیف (عبادت)

اینک به ذکر نکاتی می‌پردازیم که در برپایی این جشن و مناسبت مهم و ارزنده، می‌تواند مؤثر واقع شود:

۱- در جشن تکلیف بهتر است روح سادگی و اسلامی حفظ شود و از هر گونه تشریفات زاید و تجملاتی که در جشن تولدها و یا مناسبت‌های دیگر که مرسوم است، خودداری شود.

۲- با استفاده از لباس سفید و تمیز برای چنین روزی، بخصوص برای دختران همراه با مقنعه‌ی سفید و احیاناً چادر سفید، در جهت جاودانگی روز تکلیف، تأثیر بسیار خوبی خواهد داشت؛ علاوه بر آن در روایات و احادیث اسلامی، به استفاده از لباس سفید و تمیز برای عبادت توصیه‌ی فراوانی شده است. حتی در سفارشات مرحوم عالم ربانی «سیدبن طاووس» به فرزندش «محمد» آمده است که:

فرزندم برای چنین روزی جامه‌ی سفید و تمیزی بر تن کن و خود را برای عبادت پرودگار مهیا ساز.

۳- هدیه دادن به نوجوان در تثبیت این روز مهم، عملی ارزنده است. حتی در روابط انسانی میان مؤمنین و اعضای خانواده نیز توصیه شده است که به یکدیگر هدیه بدهید تا محبت‌ها بیشتر شود.

لکن باید دقت نمود که هدایا صرفاً در جهت مصرف گرایی و تجمل پرستی نباشد، بلکه به نحوی در برگیرنده‌ی روح اسلامی و عبادی باشد؛ مثلاً اهدای کتب مفید و خواندنی، داستانهای اخلاقی و اجتماعی، شرح حال و سیره‌ی انسان‌های بزرگ و خودساخته، کارها و بازی‌های فکری و از این قبیل، می‌تواند تأثیر مثبت و سازنده‌ای در نوجوان به وجود آورد.

اطلاع اولیا و مربیان از کتب سالم و مفید و مورد اعتماد که متناسب با سن مخاطبان کتابها باشد و مشورت با کارشناسان مسایل کتاب و کتابخانه، می‌تواند بسیار مفید واقع شود. چنانچه والدین و اولیا احساس کردند که نوجوان به جهت علایق دنیوی، به هدایای گرانقیمت بیش از حد اعتدال علاقمند شده است و روح مصرف و دنیاگرایی در او تقویت شده است، با آگاهی بخشیدن به وی و گفتگوهای سازنده‌ی اخلاقی، او را متوجه ارزش فکری و معنوی هدیه نمایند تا تعادل لازم در او به وجود آید.

برخی از نوجوانان، تمایل دارند که اطرافیان و بستگان خود را برحسب ارزش مادی هدیه‌ی آنان ارزیابی کنند و این امر در صورتی که کنترل نشود، بعدها در شخصیت اخلاقی و اجتماعی نوجوان، آثار سوئی برجای خواهد گذاشت.

۴- تهیه و تدارک مجموعه‌ای از وسایل رشد معنوی برای نوجوان می‌تواند خاطره‌ای فراموش نشدنی به ارمغان بیاورد. این امر که به ذوق و سلیقه‌ی خاص اولیا و مربیان بستگی دارد، در برخی از خانواده‌ها و مدارس انجام گرفته است؛ مثلاً برای پسران آماده نمودن جانماز مرتب و نو همراه سجاده‌ی مناسب و شیشه‌ی کوچکی از عطرخوب و تسبیح و برای دختران، چادر نماز و مقنعه‌ی سفید و متناسب، به همراه یک جلد کلام الله مجید و یک جلد کتاب دعا که همگی نو و با سلیقه تهیه شده باشد و اهدای آنها به نوجوان، تأثیری به سزا در روحیات او خواهد داشت و اولین ارتباط رسمی و جدی او را با خدا، در هاله‌ای از نورانیت و عطر دل انگیز معنویت قرار خواهد داد و برای همیشه در اندیشه و قلب او جاودان خواهد ساخت.

۵- اگر این جشن در منزل، توسط خانواده صورت می‌گیرد، بهتر است با دعوت از همسالان و همکلاسه‌های نوجوان، همچنین بستگان، دوستان و خانواده‌هایی که تناسب لازم را با این فضای اخلاقی و معنوی دارند، تأثیرگذاری این جشن را افزایش داد و علاوه بر آن خاطره‌ی با عظمت از رسم خداپسندانه را در شخصیت و روحیه‌ی همسالان و دوستان نوجوان، زنده نگه داشت که در عین حال، نوجوان مکلف نیز توسط دوستان و حضور آنان مورد تشویق مناسب قرار می‌گیرد.

۶- چنانچه این جشن در مدرسه و به صورت کلاسی و جمعی انجام می‌گیرد، به ویژه در مدرسه‌ی دخترانه که معمولاً دانش آموزان در کلاس‌های سوم دبستان به حد تکلیف شرعی می‌رسند، لازم است که آنان را در جشن مدرسه شرکت دهند و حضور تمامی معلمان، مربیان پرورشی، کادر مدرسه و بخصوص خانواده‌های دانش آموزان کلاس سوم (در صورت امکان)، نیز می‌تواند به اهمیت و تکریم چنین روز بزرگی بیفزاید.

۷- حضور فردی آگاه و واجد شرایط، به عنوان سخنران در این جشن یقیناً می‌تواند در جهت توجیه اهداف والای جشن و انگیزه‌ی برگزاری آن که از روح قداست و معنویت برخوردار است، سازنده باشد. لازم است چنین فردی با جملات و کلماتی بسیار روان و ساده و با ذکر حکایاتی شیرین و دلچسب، با زبان خاص خود آنان سخن گوید.

بدیهی است که با در نظر گرفتن شرایط نوجوانان، مجلس جشن و خستگی ناپذیری آنان، این سخنرانی نباید طولانی و خسته کننده باشد، بلکه به صورتی جاذب و مختصر و مفید و حداکثر به مدت ۲۰-۳۰ دقیقه انجام شود.

۸- در مدرسی که جشن تکلیف برگزار می‌شود و در برخی از منازل، حتی الامکان می‌توان با ذوق و سلیقه‌ی خاصی، فضای معنوی و روحانی مناسبی ایجاد نمود؛ مثلاً با تعدادی شمع روشن، آوای دلنشین قرآن، استفاده از مقواهای رنگی که شعارهای جالبی همچون «روز تولد معنوی تو را تبریک می‌گوییم» و یا «این جشن بزرگ تکلیف بر شما مبارک باد»، «روز پیوستن تو را به صف موحدان تبریک می‌گوییم»، «روز راه یافتن تو را به بارگاه ملکوتی خداوند گرامی می‌داریم»، «ورود با شکوهت به محضر خداوند بزرگ مشرف باد» و غیره می‌توان برشکوه و عظمت این جشن افزود.

۹- بهتر است دانش آموزان بی بضاعت، قبلاً توسط انجمن اولیا و مربیان مدرسه، شناسایی شوند و روز بلوغ (تکلیف) آنان از پیش مشخص شود و هدایای مناسبی نیز برای چنین روزی در نظر گرفته شود، آنگاه به گونه ای که عزت نفس آنان و خانواده شان جریحه دار نشود، با رعایت موازین اخلاقی، به آنان اهدا شود تا در مقایسه با نوجوانان طبقه ی متوسط، خوب و یا مرفه، احساس حقارت و فاصله نمایند. این امری است که حتماً باید با ظرافت و احتیاط کامل صورت گیرد.

۱۰- در زمینه‌ی آشنا نمودن نوجوانان با بلوغ شرعی (تکلیف) بهتر است قدری در مورد مراحل مختلف زندگی، سالهای کودکی، اهمیت بزرگ شدن و به مراحل رشد عقلی و جسمی رسیدن و به ویژه دوره‌ی بلوغ که حد فاصل بین کودکی و جوانی است، با زبان ساده توضیح داده شود تا اهمیت و عظمت دوره‌ای را که در آن قرار گرفته اند به خوبی درک کنند و آن را همچون گوهری گرانبها و بی نظیر در تمامی مراحل زندگی خود حفظ نمایند و ارج نهند.

۱۱- برای تعظیم شعایر و تعمیق ارزش‌های اسلامی، بهتر است در این جشن، ویژگی‌های شخصیت قرآنی مورد تحسین و تشویق قرار گیرد؛ به عنوان مثال از دانش آموزانی که بخشی از قرآن و تعدادی از احادیث و یا روایات و یا اسامی سوره‌های قرآن را حفظ کرده‌اند و یا این که احکام، اصول و فروغ اسلام را به سبک نثر یا نظم فرا گرفته‌اند، دعوت شود تا با ارائه آنچه از شرع مقدس می‌دانند و به سبک جالبی ارائه می‌دهند، الگوهایی از همسالان خود به نوجوانان تازه مکلف ارائه دهند.

۱۲- در جهت معنویت بیشتر این روز، چنانچه به نوجوان غسل را تعلیم دهیم و از او بخواهیم که قبل از ورود به جشن بلوغ (تکلیف) غسل کند تا زمینه‌های تقرب بیشتر او به خدا فراهم شود تأثیر بسزایی در جنبه‌های روحی و معنوی او خواهد داشت.

۱۳- اگر برای مدرسه و یا خانواده مقدور باشد که بخشی از این مراسم در جوار مرقد مطهر یکی از بزرگان انجام گیرد، بر تأثیر بخشی و نفوذ این مراسم در دل و قلب و اندیشه‌ی نوجوان خواهد افزود و اگر در صورتی که به هیچ عنوان مقدور نباشد، از فضای یکی از مساجد و یا حسینیه‌های واجد امکانات و با هماهنگی‌های قبلی و رعایت همه‌ی جوانب استفاده شود که به مراتب اثرات نافذتر و راسختری ایجاد خواهد کرد.

۱۴- تنظیم دعوتنامه‌ی مناسب همراه با جزوه‌های مختصر و مفید در زمینه‌ی «جشن تکلیف» برای والدین و ارسال آن به منازل، در جهت توجیه خانواده‌ها و هماهنگی آنان با مدرسه در برپایی هرچه بهتر و مؤثرتر این مراسم بسیار مناسب خواهد بود.

* تکالیف خاص پسران

مرحله دوم: مقطع راهنمایی، مخصوص پسران

نظر به این که در این مقطع معمولاً به سن تکلیف و رشد می‌رسند، لذا در این دوره علاوه بر مسایل دوره‌ی ابتدایی به طور گسترده‌تر احکام زیر بیان می‌شود:

۱- تقلید و احکام آن با ذکر خصوصیات دوران غیبت و ضرورت پیروی از فقیه جامع الشرایط

۲- مسایل مربوط به احکام نگاه کردن به محارم به صورت گسترده‌تر

۳- مسایل مربوط به ولایت و ولایت فقیه به طور اجمالی

۴- خلاصه‌ای از اقسام حیوانات حلال گوشت با تصاویر و طریقه‌ی شناختن آنها

مرحله‌ی سوم: مقطع دبیرستان، مخصوص پسران

تمامی احکامی که در دوره‌ی ابتدایی و راهنمایی طرح شده است، در این دوره به صورت گسترده‌تری طرح می‌شود به علاوه مسایل مربوط به مباحث زیر نیز مطرح خواهد شد:

۱- معاملات و اقسام آن از نظر حرمت و اباحه

۲- بعضی از مسایل مربوط به نکاح، توضیح آمادگی لازم جهت پذیرش مسئولیت خانوادگی و وظایف خطیر تشکیل خانواده

۳- ذکر اصطلاحات رساله‌ی عملیه، جهت سهولت در فهم احکام؛ مثل واجب، حرام، مستحب، مکروه و بعضی اصطلاحات ضروری دیگر

۴- مسایل مربوط به جهاد و دفاع

۵- احکام عاریه

۶- عهد و نذر و قسم

۷- بیمه

۸- نماز جمعه

۹- احکام ضمان

۱۰- دیات و مطرح کردن دعوایی
که ممکن است بین دانش آموزان ایجاد
شود و جراحات و زخم بریکدیگر وارد
کنند که موجب دیه می‌شود و بر حذر
داشتن آنها از ضرب و شتم یکدیگر

۱۱- استفاده از عطریات و ادکلن و

احکام آن و مسایل جدید

۱۲- صله رحم و فتوهای جدید امام (رحمه الله) و یا سایر مراجع معظم در این مورد

۱۳- ذکر مسایل مربوط به کوتاه کردن محاسن

۱۴- ذکر مسایل مربوط به سیگار کشیدن و اعتیاد به مواد مخدر و ذکر نتایج تحقیقات

علمی در ایران برای پیشگیری

۱۵- آداب و خواص نماز جماعت

۱۶- رعایت قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی و دیگر مقررات اجتماعی صادره از سوی

دولت جمهوری اسلامی ایران

۱۷- اشاره به بعضی از گناهان کبیره مربوط به سنین نوجوانی و پایین‌تر از آن

۱۸- نحوه برخورد با اقلیتهای مذهبی

از جمله حق فرزندان این است که او را به خداوند بزرگ راهنمایی کنی و در اطاعت و
بندگی پروردگار، یاری‌اش نمایی فرزندانم محمد! روز بلوغ خود را به خاطر بسپار و آن را برای
همیشه گرامی بدار و هر سال در چنین روزی، در راه خدا صدقه بده، اطعام کن و شکرخدا را
به جای آور که به تو توفیق بزرگ تشرف به بارگاهش را عنایت فرموده است.

غسل جنابت

ممکن است پسرنوجوان به دلیلی جنب شود:

یا به دلیل بیرون آمدن منی چه در خواب (احتلام)، یا بیداری، کم باشد یا زیاد، با شهوت باشد یا بی شهوت، با اختیار باشد یا بی اختیار، اگر منی که از او خارج شده است با شهوت بیرون آمده باشد؛
هنگام بیرون آمدن جهندگی داشته باشد؛ و یا بعد از بیرون آمدن، بدن سست شده باشد.
غسل جنابت بر او واجب می شود.
که به دو صورت می توان بعد از نیت انجام داد: "ترتیبی" و "ارتماسی".

۱- **غسل ترتیبی** در غسل ترتیبی ابتدا سر و گردن شسته می شود، سپس نیمه راست بدن و بعد از آن نیمه چپ.

برای غسل کافی است در شستن هر قسمت از بدن، با ریختن یک یا چند مشت آب و کشیدن دست، تمام بدن را همانگونه که در وضو شسته می شود، بشوید.
غسل هم مانند وضو باید برای اطاعت دستور خداوند انجام شود.

۱- شستن سر و گردن ۲- شستن طرف راست بدن ۳- شستن طرف چپ بدن

۲- **غسل ارتماسی** برای غسل ارتماسی، باید آب به قدری باشد که تمام بدن زیر آب برود. پس اگر به قصد غسل کردن و اطاعت فرمان خداوند داخل نهر آب یا استخر یا وان پر از آب یا دریا رفته و آب تمام بدن را فراگیرد غسل صحیح است.

